

אין לקרא העלון
בשעת התפילה
וקריאת התורה
חודש אלול תשע"ח
עלון מס' 19

מסירות בני תימן

על שם רבינו יחיא צאלח (מהרי"ץ) זצוק"ל, גאון רבני תימן (ה'תע"ה-ה'תקס"ו)
לזכרו של הרה"ג רבי יוסף צדוק זצ"ל | חנוכה תרצ"ו - ה' כסליו ה'תשע"ז

mbt9710@gmail.com

המו"ל שלום צדוק
רחוב אריאלי 16/5
ביתר עילית
055-6783-221

העלון יוצא לאור בסיוע
משפחת המנוח
הרה"ג יוסף צדוק זצ"ל

האוצר נמצא אצלך

אותו על טעותו. אך הוא לא ויתר, והראה לי שיש ניקוד בראש הגג השמאלית של השי"ן, ואם כן זו שי"ן שמאלית, עניתי לו, זהו ניקוד חולם, אבל השי"ן ימנית. והוא ממשיך בשלו, עד שהסברתי לו כי וישחו מעוצר רעה ויגון זהו מלשון כפיפות קומה, ולא שייך לאמרו בשי"ן שמאלית, כי אז נמצא שהתיבה וישחו היא מלשון שיחה, ואז הבין וקיבל את הדברים. והאמת שטעויות כאלו ישנן לרוב אצל כל מי שיכנס לבתי כנסת של שאר העדות, שלמשמע אנוני יתמה בלבו על שינויי המשמעות הנאמרים בפי הציבור.

עוד ראיתי בבית כנסת אחד, שיושבים כמה מבוגרים יחד ועוברים על מזמורי התפילה, ואחד מהם מדריכים ומתקן אותם בכל פסוק ופסוק, מתי הוא מלעיל ומתי מלרע. והנה אצלנו בני תימן, הרי זה בושה היא אם צריך לתקן את האדם בתפילתו, כי כולם בקיאים, ובפרט באמירת המזמורים וקריית שמע שאומרים אותם בצוותא יחד כל הציבור. ואפילו ברכות קריית שמע, ששומעים אותן משליח ציבור, הרי כל הציבור בשקט בזמן זה, בזמן התלמוד שהזוהר פורס על שמע. אם כן, ודאי שבמשך הזמן גירסת דקדוק התפילה נעשית שגורה בפי כל המתפללים. ועל כן, כמה כדאי עלינו לחזק את הצעירים ולקרבם להשתתף בתפילות בתי הכנסת כמנהגינו בני תימן, כדי שנדע להתפלל כראוי. כמה עלינו להתגאות במסורתנו, ובל נתעצל מהטרחת באריכות התפילה, כי אין להיכן למחר. אם זוהי האמת לא מפסידים כלום, ואדרבא, מרוויחים תפילה מדויקת יותר, ומתוך ישוב הדעת.

מעשה שאירע כמה חדשים לפני פטירתו של הרב מברסק זצ"ל, כאשר הרב כבר היה חולה מאוד, ושכב בחדר הפנימי בזמן קריאת התורה בשבת. הבעל קורא קרא בקול רם, ורבינו האזין בשאריית כוחותיו. כשהגיע לפסוק (במדבר ל"ד, ד') ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבנים ועבר צנה, קרא תיבת ועבר צנה, בהטעמה מלרע, והנה נשמע קולו של הרב מהחדר השני. הציבור היטו אזנם, ושמעו שהרב מתקן את הקריאה, ואומר צנה מלעיל. התפללו מאוד, כיצד הם לא הבחינו בכך, ואילו הרב ששכב חולה הרגיש בכך. והטעות בזה מובנת, שהרי צנה מלרע הוא לשון קרירות, ואילו מלעיל הוא לשון שם של המקום (עלון נר לשולחן שבת גיליון 616).

ממעשה זה יש לנו, בני תימן, להעריך ולייקר את מסורתנו האמיתית, שלא לחינם יהודי תימן מדקדקים בקריאת התורה, כי התורה אמת, וכשמשימים וטועים מסלפים את האמת. ולכן עלינו לחזק קהילתנו בכל מקום ומקום, ובל נתעצל בשל הקימה המוקדמת ושמיעת התרגום המאריך את קריאת התורה.

ומעשה שהיה עמדי, כאשר ישבתי בבית הכנסת, ושמעתי יהודי קורא את פרק ק"ז בתהלים. כשהגיע לפסוק ט"ל, וימעטו וישחו מעוצר רעה ויגון, קרא את תיבת וישחו בשי"ן שמאלית, ואני החזרתי אותו, שיקרא בשי"ן ימנית. והוא שוב התווכח אתי, והחזרתיו שוב

מעשה בקופת רבי מאיר בעל הנס שבקהילת צנעא

שהתנו מתחילה בעת קביעת הקופות, ועדיין לא שמענו על קול מכרות שאין עילוי לנשמת הצדיק אלא אם משתלמת הנדבה לחכמי טבריה טוב"ב, כי המתנדב מתפלל לאלהא דרבי מאיר, והוא אלוה כל העולם ומלא כל הארץ כבודו. וכמו כן, זכות הצדיק מגנט על כל העולם כמאורות המאירים, ואין הולכים בכל מקום אלא בתר דעת הנודר. וסיכום העולה מכל זה, שזאת הקופה עשו אותה הציבור לצד היותר טוב לנישואי יתום ויתומה, ויש בהם נחת רוח לאותו צדיק לעילוי נשמתו לזה המצוה, להיות לעזר ולהועיל למי שאין לו אב ויהיה אביהם של יתומים, ומצוה רבה, ולא כל כמינהיג להחכם הנזכר לשנות וליקח אותה. ואין לך נ"ר לעילוי נשמת הצדיק יותר מזו המצוה, ואשריהם המתנדבים והמשתדלים עמהם בזה, עליהם תבא ברכת טוב, אמן כן יהי רצון. יום ששי, סדר כל נדיב לבו יביאה, אדר א' ב'קצ"ד (ה'תרמ"ד ליצירה). והוסיפו בשולי התשובה, ועוד מבואר בהדיא ביורה דעה (סימן רמ"ט סעיף ט"ו) גבאי צדקה שיש בידם מעות צדקה, ישיאו בהן בתולות עניות, שאין צדקה גדולה מזו, ודאי למבין.

וחתמו על כך כחמישה עשר מרבני הישיבה, ביניהם הדיין רבינו יוסף בן מ"ו דוד מנזלי, והדיין רבינו אברהם בן מ"ו צאלח, ראש הישיבה רבינו שלום בן יחיא חבשוש, וסגנו רבינו סאלם בן סאלם שמו, וכן הדיין רבינו אברהם בן יהודה בדיחי, אף שאר הרבנים שהסכימו עם השד"ר, חזרו בהם והסכימו עם חכמי הישיבה.

סגולה לבעל תוקע בזמן תקיעת שופר

והפך השופר פי הרחב לפי התוקע, ואמר לו שישים את פיו לתוך פי השופר הרחב, ויאמר פסוק ויאמר ה' אל השטן יגער בך וגו', ויהי נועם וכו'. וכן עשה בבכיה גדולה, וכל הקהל גם רעדו ובכו. ואז החזיר פי השופר הקצר לפי ונפח בו, ויצא הקול כהוגן, והשלים התקיעה בלי שום עיכוב.

בשנת ה'תרל"ז הגיע שד"ר מטבריה לעיר צנעא שבתימן, בשם רבי דוד סודרי, ואסף נדבות עבור עניי ארץ ישראל. הוא אף קבע קופות בשני בתי כנסת, על שם התנא רבי מאיר בעל הנס, אולם בכך קופחו עניי צנעא. לאחר זמן נתעוררו כמה עסקנים, וקבעו עוד שתי קופות בשני בתי כנסת, לכבוד נשמת כל הצדיקים ורבי מאיר בעל הנס. אך הם התנו בפירוש, שיהיו הכנסות קופות אלו לנישואי יתומים ויתומות מאנשי העיר צנעא.

לאחר כמה שנים, בשנת ה'תרמ"ג, הגיע לצנעא שד"ר אחר מטבריה, רבי אברהם ווואן, הלה, שהיה תקיף בשליחותו, אסף נדבות ונטל את מה שהיה בקופות שקבע קודמו רבי דוד סודרי, אך לא הסתפק בכך, ורצה לקחת גם את מה שהיה בשתי הקופות שקבעו עבור נישואי יתומי צנעא. אולם הגוברים עמדו נגדו, ולא נתנוהו לנגוע בהן, משראה השד"ר שאינו יכול להם, שכנע בדבריו חמישה מגדולי הרבנים, והללו נעתרו לבקשתו. עוד שלח אגרות לחכמי ורבי טבריה, שהשיבו לו שכל הנדרים לשם רבי מאיר בעל הנס שייכים לחכמי טבריה. השד"ר הראה להם את המכתבים, ודרש מהם לתת לו את כספי הצדקה, בטענה שכל שהוא לשם רבי מאיר בעל הנס צריך להיות אך ורק לחכמי טבריה.

התערבותו בכספי העניים גרמה שערוריה בקרב בני הקהילה, ואז פנו מחשובי הקהל אל חכמי הישיבה בצנעא. חכמי הישיבה השיבו על פי ספרי הפוסקים, שאין לשנות ממה

הגאון רבי אברהם אלנדאף זצ"ל סיפר על מעשה שאירע בתימן, כאשר היה תוקע שאינו בר הכי, וכשהתחיל לתקוע לא יצא קול השופר. ונפח בו פעמים רבות, ולא היה יכול להוציא הקול, עד שהיה מזדעזע ומרתת מהצער והבושה. ואז קם איש אחד אחר, ואמר שיש לו סגולה להברחת השטן העומד לסתום פי השופר.

מנהגי ראש השנה במשנת מהרי"ץ

להכשיר שופר שאינו של איל, ע"כ. ולמעשה אישתמיט מיניה מה שכתבו חכמי תימן לעיל, דלא היה בזה מנהג כדעת הרמב"ם.

הטעם לשלושים תקיעות בעלות השחר ותקיעות מוצאי כיסור

אף לאחר שזרח אורו של הרמב"ם בתימן, נוספו מנהגים חדשים. ולדוגמא, בעץ חיים (חלק ב' דף ס"ג ע"א) כתב, תוקעים שלשים קולות באור השחר. והוא אצלו מנהג קדמון. וכן נמצא גם בספר חמדת ימים, וזה לשונו, ומנהג חסידים הראשונים להתאסף בבית הכנסת, לשמוע התקיעות עם הנץ החמה, עם כוונות הרב. וטעם מנהג זה, על דרך קדמיה לרשיעא וכו', עיין שם. עוד כתב (דף ע"ט ע"א), נמצא סך התקיעות דיום זה לפי מנהגינו, שלושים בעלות השחר, ושלושים דמיושב, ועשר בתפלת המוסף, כך הכל שבעים, כמנין הסנהדרין הדנה העולם ביום זה. כך קיבלתי. ועושים לבסוף תרועה גדולה, רמז לשכינה העומדת עליהם, המשלמת למנין שבעים ואחת סנהדרין, דוגמת משה על גביהן שאמרו גבי הסנהדרין (סנהדרין פרק א' משנה ו'). וכל מקום לפי מנהגו, אין להוסיף ולא לגרוע.

וכתב בבארות משה (עמוד ס"ח) דלא מנהג קדמון ממש, כי עיקר מנהג זה לא עלה זכרו בתלמוד ובשום ספר מהראשונים שראינו, ולא נמצא ונדע אלא מבית מדרשם של המקובלים הראשונים שקודם האר"י. ומשם נתפשט מנהג זה בע"ת צנעא מקום מושבו של רבינו, ובשאר מחוזות תימן לא נתפשט מנהג זה.

וכן התקיעות שבמוצאי כיסור לא נזכרו בדברי הרמב"ם, אלא שמהרי"ץ בעץ חיים (דף קכ"ג ע"א) הביא שהמנהג הנוכח בכל התקאל, לתקוע אחר ערבית דוקא. וכן כתב מהר"י בשרי בפירושו, שאין לשנות. וכן כתב בספר תניא, וכן הוא בספר שבלי לקט בשם בעל הדברות בשם הרי"ץ בן גיאת וז"ל, ומנהגינו לתקוע תשר"ת אחר ערבית. ושמעתי משום דשטן לית ליה רשותא ביום הכיפורים ולשטן, ובחזירתו מגערין בו.

מסורת אמירת אבינו מלכנו בעשרת ימי תשובה

ועוד, אף הרמב"ם לא הביא את ענין אמירת אבינו מלכנו, וכתב מהרי"ץ בעץ חיים (דף ס"ד ע"א) שהמנהג קדמון פה שלא לאמרם, ועתה נהגו לאמרם ושפיר דמי, לא יהיה אלא תחנון ובקשה. ואם הוא שבת, אין אומרים אותו (רמ"א סימן תקפ"ד). וכתב הפרי חדש, וכן הוא מנהגינו. והטעם כתב הלבוש, דנתקן כנגד ברכות אמצעיות, וזה לא שייך אלא כשחל בחול. אבל הר"ן פרק שני דראש השנה נתן טעם מפני שהוא שאלת צרכים. ועיין בארות משה (עמוד ס"ט).

וכן באמירת תיקון הגשם, כתב בסידור עץ חיים, דע שמנהג קדמונים וקדמונים היה רק להכריז השליח ציבור לקהל, משיב הרוח ומוריד הגשם. ואחר שהתגלה אור הדפוס, נמצא פיוטים אלו בתוכו מסודרים לאמרם תוך ברכת אהרן גיבור, וערב להם לומר הפיוטים, להתחנן בהם נגד פני עליון. אך לא באמצע הברכה, מטעם שהוא הפסק לפי דעת הרמב"ם וגדולי הפוסקים. וכבר העיד הרב דבר שמואל ז"ל (בסימן קמ"ט), שכך מנהג ארץ ישראל וסביבותיה לאמרם קודם התפלה, מפני הפסק.

ונראה שיהיה תימן שימרו היטב מנהגים קדומים, אך לא התנגדו להוספת מנהגים שיש בהם תוספת ענינים, כגון לענין תענית וטבילה בערב ראש השנה. שכתב בעץ חיים (חלק ב' דף נ"ח ע"א), הרבה פרושים נהגו להתענות בערב ראש השנה, וזכות הוא להם, וזכות הוא לו לוותר שליש עונותיו כדאיתא במדרש. וצריך כל אדם לפשפש במעשיו בערב ראש השנה ולהתוודות עליהם, למען יצא בדימוס וימצא זכאי בעת הדין ביום ראש השנה. ויש שנהגו לילך על קברי צדיקים כדי שיבקשו המה רחמים עליו, וגם הוא יבקש רחמים עליהם שמה. ויש שנהגו לטבול בערב ראש השנה במקוה, ובה תלוי גם כן להתקבל תפלתו ביום הנורא, יום הדין דראש השנה ע"כ.

ועוד, על אף שאין מנהג יהודי תימן נוסח בלדי, לומר לשם יחוד קודם כל תפלה ותפילה כמנהג הספרדים. ראיתי שיש ששאלו, האם לפי נוסח בלדי יכולים לומר לשם יחוד לפני תקיעת שופר. והשיב מרן הגר"י רצאבי שליט"א בשו"ת עולת יצחק (חלק ג' סימן קס"ג) שבודאי טוב לומר, ובפרט מי שמבין הכוונה, הגם שלמעשה לא נהגו בתימן לומר ליבקשה"ו קודם תקיעת שופר. ואפשר לומר בלחש ובקיצור, שלא יורגש שנינו, וגם כן בשאר מצוות, ע"כ. וביאור דבריו, משום שתוספת זו אינה מגרעת, ולכן יכול להוסיפה בצנעה.

ברכת אהרן קדוש בעשרת ימי תשובה

עוד נהגו לומר ובכן יתקדש שמך בברכת אהרן קדוש עד תחילת הברכה, המלך הקדוש. בכל עשרת ימי תשובה (עץ חיים חלק ב' דף פ'), אף שהרמב"ם בסדר התפילה לראש השנה הזכיר אמירתם רק בשני ימים של ראש השנה ולענין יום הכיפורים כתב, וכן נהגו מקצת לברך אותה באותו הנוסח בכל תפילה ותפילה מחמש תפילות של יום הכיפורים, ולא הזכיר גם בעשרת ימי תשובה. ובשו"ת עולת יצחק (חלק ג' סימן קס"ב) כתב, מה שמוסיפים בבלדי ובכן יתקדש וכו' ובכן תן פחד וכו' בעשרת ימי תשובה, אינו הפסק, דומיא דזכרנו ומי כמוך דנקטין להתיר אף על גב ששילש ראשונות ואחרונות אין מפסיקים בהן, דהני מילי צרכי חיד, אבל צרכי רבים שרי, כמו שכתב רבינו הא"י גאון ועוד רבוותא, ע"כ.

ועיין בשלחן ערוך המקוצר (סימן ק"י הערה ו') שהמאריך בתפילתו, ועל ידי כך יפסיד בודאי אמירת קדושה, יכול לדלגם, כיון דעיקר הוספת זכרנו ומי כמוך, זכור רחמיך, ובספר, אינו מיוסד רז"ל בתלמוד, אלא על פי מסכת סופרים והגאונים ננועד.

וכן כתב באוצר מנהגי עדן, שכן היה המנהג בבית הכנסת הגדול בעדן עד הדור האחרון. אמנם בבית הכנסת של הגאון רבי משולם זצ"ל לא נהגו כן, היות ושם התפללו בנוסח הארז"ל והרש"ש הקדוש וכו'. ובספר בארות משה (עמוד קע"ה) הביא דברי הנחלת יוסף וז"ל, פעם אחת בא לכאן חכם אחד מארץ הצבי בימי עשרת ימי תשובה, ובראותו איך אהנו אומרים בשמונה עשרה ובכן יתקדש וכו' ובכן תן פחד וכו', כראש השנה ויום הכיפורים, תמה ואמר מה זה. ומצא חבורה לומדי תורה וגם אני בתוכם, ושאל ממנו להביא לו טעם ויסוד ומקור למנהג זה, אך אין מי ממנו יענה לו דבר, רק כך הוא המנהג, כך קיבלנו וכו'. אז חרה אף החכם וכו', אז ראיתי וכו'. ומעתה יודוע לך כי אבותינו הקדמונים נע"ל א ג קטלי קני באגמא ניהו, ברם חכמים נבונים אנשי חיל, תורתם כשמלה חדשה שאין בה דופי, ותיקנו והנהיגו על פי טעם ויורשו יסוד ומקור למנהגיהם מפי הגאונים והקדמונים, ויסודתם בהררי קודש וכו'.

רבים שואלים, האם יהודי תימן הולכים כשיטת הרמב"ם. ולמעשה, שיטת מהרי"ץ שישנם מנהגים שהולכים בהם בעון כשיטת הרמב"ם, בעוד שבעדות אחרות חיבורו של הרמב"ם הוא ללימוד ופולפול בלבד. לא כן אצל יהודי תימן, שאפשר לראות מנהגים עתיקים שנשתמרו מזמן הרמב"ם או לפניו. ולדוגמא, יהודי תימן אומרים בקדיש כל השנה לעילא לעילא, אך מנהג האשכנזים לכפול תיבת לעילא בכל הקדישים שבעשרת ימי תשובה. ובחזון עובדיה (ימים נוראים, עמוד פ"ב) כתב שהספרדים אינם כופלים, אלא אומרים לעילא פעם אחת. וכתב מהרי"ץ בעץ חיים (ח"א דף ל' ע"א) בשם ספר אור חדש, כופלים לעילא לעילא במקום שכולו רחמים, ונהגים לכפול בעשרת ימי תשובה, עכ"ל. ופירוש דבריו, שמן הדין לכפול בכל השנה, אלא שאין נוהגים, ואילו ראה נוסחת הרמב"ם דכפלו בכל השנה, הוי מקלם לה, ופשוט, ע"כ. ובאמת כן מנהג יהודי תימן לפי נוסח בלדי, שכופלים כל השנה בקדיש תיבת לעילא לעילא, כנוסחת הרמב"ם.

תקיעות מעומד, וזמן חזרת ספר תורה

וכן בענין תקיעות דמעומד, בעץ חיים (חלק ב' דף ס"ט ע"ב) כתב שצריך לתקוע מעומד, דכתיב יום תרועה יהיה לכם, וילפינן מלכם דגבי עומר, דכתיב מהחל חרמש בקמה, אל תקרי בקמה אלא בקומה. וממילא מסתברא שהתקיעה, כיון שהיא זכר לעקידה ומלמדת סניגוריה עליו, לכך ראוי לעמוד המליץ לפני הדיין, דקיימא לן בעלי דין בעמידה. ואמנם לא הטריחו הציבור לעמוד באלו, כיון שעתידים לעמוד בתקיעות שעל סדר הברכות שהן עיקר. ועוד יש לומר ששליח הציבור הוא במקום הציבור, דשלוחו של אדם כמותו. אי נמי, דמה שאין צריכין הציבור לעמוד כבעלי דינין, כבוד צבור שאנו וכו'. וכן כתב הרמב"ם (פרק ג' מהלכות שופר הלכה ו'), אחר שקורין בתורה ומחזירין הספר למקומו וישיבין כל העם ואחד עומד ומברך, ע"כ. וראיתי בילקוט יוסף (ימים נוראים, עמוד שמ"א) שכתב, בשעת הברכות כל הציבור עומד על רגליו, ומיד אחר הברכות הקהל יושב, ע"כ. אך בבארות משה (עמוד ק"ב) כתב, מנהגינו משתלשל מימות התלמוד ועד ימינו לישוב, ואין לשנות. וכן בומן הברכה ששומעים מהשליח ציבור אין צריכים לעמוד, כיון שאינם מברכים בעצמם.

עוד כתב מהרי"ץ (דף ס"ה ע"ב), המנהג פשוט להחזיר ספר תורה קודם התקיעות. והרב מעשה רוקח הביא בספרו, שמצא בספר כתיבת יד קדמון לשון ה"ר אברהם בנו של רבינו וזה לשונו, ואבא מאיר ז"ל ומי שקדמו לו מוחכמי המערב ז"ל, מנהגם להחזיר ספר תורה למקומו קודם התקיעה, כדי שלא ידברו העם בעת חזרת ספר תורה, ויעברו על הראוי, [כדי] שלא תהא הפסקה בין תקיעה שמיושב לתקיעה דמעומד, ואפילו בממזמר וכיוצא בו ממה שנהגו לאמרם בעת חזרת ספר תורה. ועל זה ראוי לסמוך. ומי שסומך על זולת זה, ויקדים תקיעות שמיושב לחזרת ספר תורה למקומו, נוהג בזה מנהג בלתי נכון, עכ"ל. וכן כתב בתשובתו פועלת צדיק (חלק ג' סימן רל"ב), דמקדימין לומר קודם תקיעות דמיושב, כל המזמורים ופסוקים שנהגו לומר בשאר פעמים, כדי שלא יהא הפסק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד. ומניחים אשירי סמוך למוסף, שחיוב אשירי מדינא ולא הוי הפסק, מה שאין כן שאר פסוקים דמנהגא הם. ובשאר שבתות וימים טובים לא קפדינן, ואין לחוש להפסק.

ולמעשה, בשלחן ערוך לא הביא את דעת הרמב"ם, וכן הרמ"א (סוף סימן תק"ץ) כתב שמחזירין הספר לאחר אמירת אשירי העם יודעי תרועה, דהיינו לאחר תקיעות דמיושב. ועיין בארות משה (עמוד ע"ח), שהביא כי בשאר קהילות ישראל לא נהגו כדעת הרמב"ם בזה, על כל פנים מנהגינו להחזיר הספר תורה קודם התקיעות, מסכים כפי שהעלה רבינו הרמב"ם מאריה דאתרין.

שופר של ראש השנה

אך יש פעמים שלא נקטו כשיטת הרמב"ם, מצד המציאות שלא היתה מעשית, ולדוגמא בענין שופר של ראש השנה. דנהגו כתב הרמב"ם (בפרק א' הלכה א'), כל השופרות פסולים חוץ מקרן הכבשים, ע"כ. אולם בסערת תימן (עמוד צ"ט) כתב שנהגו לתקוע בשופר ארוך וכפוף, שתים או שלוש כפיפות, וקולו צח ומחריר. יש אומרים שהוא של חיה הדומה למין הכבשים, על כן לא חשו לחומרתו שאין אלא קרן הכבשים, יען ראו כי יש בשופר זה נוי מצוה בקומתו, וקולו יותר מקרן הכבשים, ע"כ. וכן כתב הרש"ה בהדבדלי מנהגים של יהודי תימן, נדפסו בספר דברי שלום חכמים (עמוד ר"ד), השופר התימני מיוחד בהדרו וכיופיו, ארוך ומחודר, פתלתול ומחריר, יש אומרים שהוא של חיה, ודומה לדישון, ויש אומרים שהוא של אילים הנמצאים בחבש, ע"כ.

ובשערי יצחק (מוצש"ק ניצבים ה'תשע"?) הובא שיש מקומות שתקעו בשופר של יעל, ויש מקומות שתקעו בשופרות המסולסלים המפותלים, ויש כאלה שתקעו בשופר של איל, וכנראה זה רק בתקופה האחרונה. והסיבה שלא השתמשו בשופר של איל, כי בתימן קרני הכבשים היו קטנים מאד, לא תואר לו ולא הדר, אפילו שהוא כשר מן הדין, כי הרי שיעור שופר טפח כדי שיצא מכאן ומכאן. אבל שופר זה לא היה מעורר ומחריר, וגם לא מכובד, לכן לא היה נוה להשתמש בשופרות אלו. ובכל אופן המנהג אינו כדעת הרמב"ם, וגם בשלחן ערוך (סימן תקפ"ו) פסק דלא כהרמב"ם, וכתב דשופר של ראש השנה מצותו בשל איל וכפוף, ובדיעבד כל השופרות כשרים, בין פשוטים בין כפופים ע"כ.

וכתב בבארות משה (עמוד צ"א), שמעתי מאמאר"ר שליט"א שאותם שופרות שהיו בתימן היו מוחזקים בידם משנים קדמוניות, שכיום קשה להתחקות על שרשיהם מאין באו. ומזמורה גדול כסוגי השופרות אמר, ששופרות אלו הם ממין חיה הנקראת בומניו אנטילופה, ובתורה נקראת בשם דישון. ובכרי יוסף (ריש סימן תקפ"ו) כתב, דאף מי שקבלו עליהם הוראות הרמב"ם, אם אין מצוי להם שופר של איל כפוף נמי יכולים לברך, דדעת הרמב"ם לא ברירא, ומידי ספקא לא נפיק, ע"כ. ובאלו הכי, בקהילותינו לא קיבלו הוראות הרמב"ם בכל מקום, גם יש דברים שלא שינו מנהגם הקדמון אף אחר שנהג עליהם אורו של הרמב"ם, עיין שם.

ומכאן יש לתמוה על מה שכתב ילקוט יוסף (ימים נוראים, עמוד שע"ב), שלאחר שהביא את דברי הרמב"ם הנזכרים, שפסק דכל השופרות פסולים חוץ מקרן הכבשים, כתב שגם התימנים נהגו בארץ ישראל כדעת מרן

הגאון רבי אברהם צדוק זצ"ל

ערבית. בשבתות לימד משנה מהשעה שתיים לפנות בוקר, ותקופה מסוימת לימד רש"י על הפרשה, לאחר תפילת שחרית ומוסף. כמו כן, בתקופה אחרת, לאחר סעודת שבת היה מוסר שיעור במסכת שבת לצעירי הצאן.

רבינו נידב עצמו לציבור, בהקימו פעילות חסד ענפה, כשהוא מהווה עבור בני קהילתו ותושבי האזור כולו, כתובת מענה לכל פונה ודורש סיוע, הן במילי דשמיא והן במילי דעלמא.

רבינו ניחן בקול ערב, ובחגים ובימים הנוראים בית הכנסת היה מלא מפה לפה. ממקומות רחוקים ואף ממדינת הים נהרו, כדי לשמוע קולו המתחנן לפני בוראו. רבינו אף שימש כבעל תוקע אומן שנים רבות.

על מסירות נפשו של רבינו אברהם, אמר אחד מעסקני העדה התימנית לאחר שנות דור, כי אילו עמדו לה לעדה עשר דמויות כרבינו אברהם צדוק, לא היתה נופלת העדה התימנית מבחינה רוחנית עד כדי כך.

רבינו אברהם החזיר נשמתו הטהורה לבוראו ביום ט' אלול ה'תשנ"ח, והוא בן פ"ח שנים, כשבניו ובנותיו עומדים סביב מיטתו, ובקריאת שמע ישראל יצאה נשמתו באחד. ואכן, התקיים ברבינו אברהם מקרא שכתוב

באברהם אבינו, "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו".

תהי נשמתו צדורה בצדור החיים, את ה' אלהיו אשר עבדו באמת ובלבב שלם. ויהיו מקצת דרכיו אלו נר לרגלינו ואור לנתיבותינו.

(תוכן הדברים התקבל מאת בנו הר"ה ג' ינון צדוק שליט"א, וישר כוחו)

הרה"ג אברהם צדוק זצ"ל רבה של קרית בנימין

ראשית שנת ה'תש"ד. אל קרית שמואל שבפאתי העיר חיפה, הגיעה מדרך מפרכת קבוצת עולים חסרי כל מהעיר צנעא שבתיומן, שם גרו בבתים גדולים ומרווחים תלת קומתיים, והנה לנגד עיניהם נגלו כמה אוהלים עלובים אופייניים, מעברות שהקימה הסוכנות קודם הקמת המדינה. לקבלת פנים שכזאת לא ציפו העולים החדשים, אך קיבלו עליהם את הדין שכן זאת הארץ הקדושה, לה קיוו ציפו אלפי שנים, אבותיהם ואבות אבותיהם, וארץ ישראל נקנית ביסורים. עתידם הרוחני היה מוטל בספק לולא הרב הצעיר והפיקח, שבעיניו הבורקות השכיל להבין את ההפיכה הרוחנית לה זוממים אנשי הציונות הערמומיים.

הרב שידע את תפקידו פעל במלוא מרצו כדי לקדם שם שמים, כמו שכתב הרמב"ם בספר המצוות "ואהבת את ה' אלהיך", אהבה על הבריות כאברהם אביך, שנאמר "ואת הנפש אשר עשו בחרן". וכבר העיד עליו הכתוב אברהם אוהבי, שמעוצם השגתו ותוקף אהבתו לבוראו, קרא את בני אדם לאמונת ה' ואהבת ה' עד שתקרא אליו.

דומה שדברים אלו הולמים להפליא את דמותו של הגאון רבי אברהם צדוק זצ"ל. רבה של קרית בנימין במשך כיוכל שנים, אשר מתוך אהבת ה' שבערה בקרבו הקדיש כל ימי חייו, להאזיב שם שמים על הבריות, במסירות נפש והפצת תורה וחינוך ילדי ישראל לאהבת ה'.

רבינו אברהם נולד בצנעא בירת תימן, ביום א' דראש השנה שנת ה'תרע"א. בן בכור לאביו רבי שלום צאלח, ממשפחת מהר"ץ, ולאמו מרת יונה לבית ואדעי. בהיותו כבן עשר

שנים נפטר עליו אביו, באחת ממסעותיו ברחבי תימן לרגל מסחרו. אמו האלמנה חגרה בעוז מתניה, להביא טרף לארבעת עולליה הרכים. סמוך להגיעו לעול מצוות כבר שימש הנער הצעיר והפיקח כמלמד תשב"ר, ובכך עזר מעט לאמו בעול הפרנסה. במקביל שקד כל ימי נעורו ובחרותו על דלתות בית המדרש בהתמדה ובמסירות, ועל אף עניו ויתמותו קיים בעצמו מקרא שאמר נעים זמירות ישראל, "לולא תורתך שעשועי או אבדתי בעיני".

בשנת ה'תרצ"ה, בהגיעו לפרקו, נשא לאשה את הרבנית הצדקנית מרת יהודית בת הרב יוסף סרי הלוי, מנקיי הדעת שבקהילה, ששימשה כעזר נגדו באהבה ובמסירות למעלה מיובל שנים. לפרנסתו עסק במלאכת האריגה כדרכם של חכמי תימן, שקיימו בעצמם "גיוע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך". במקביל שימש כמורה צדק ורב בית הכנסת "כחלאני", שהיה בבעלות משפחתו במשך כמה דורות. רבינו עשה תורתו קבע ומלאכתו עראי, ושמו נודע בשערים המצוינים בהלכה כאחד מבחירי צעירי תלמידי החכמים שבעיר.

כשעלה ארצה וראה את השממה הרוחנית, הריץ מברק דחוף לראשון לציון הגאון רבי בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל, ובקשו לספק לעולים החדשים ספרי קודש, כדי שיוכלו לקבוע עיתים לתורה. ואכן, למחרת הגיע הראשון לציון בכבודו ובעצמו, ועמו מכונת מלאה ספרי קודש, להרוות את צמאונם של העולים החדשים ללימוד התורה. ואכן, בעשר אצבעותיו כונן רבי אברהם קהילה לתפארת, בית כנסת ובית מדרש, מקוה טהרה, ותלמוד תורה ללימוד תענוקות של בית רבן בשעות אחר הצהריים, על פי מסורת יהודי תימן.

רבינו אברהם כיתר רגליו ברחבי הארץ לגייס תרומות לבניית בית הכנסת גדול ומפואר, במשוגי אותם ימים, בית הכנסת עץ חיים על שם גדול חכמי תימן, מהר"ץ זיע"א. בבית מדרש זה הרבין תורה באשמורת הבוקר, קודם תפילת שחרית, ובן בשעות אחר הצהריים עד זמן תפילת מנחה וערבית. עוד לימד שיעור בגמרא לבני נוער במשך שנים, לאחר תפילת

מערכת מסילות בני תימן קוראת לציבור לשלוח שאלות במנהגי תימן וכן תולדות חכמי ורבני תימן ובל"ג נפרסמן בעלונים הבאים. לפרטים בפלאפון 055-6783221

לבית מנסת בית שבוי בביתר עילית דרוש מימון עבור כתיבת ספר תורה מיוחד: נא לפנות להרב ישראל נגר שליט"א 0548450075

בסיעתא דשמיא
יצא לאור עולם
בהסכמת גדולי ומאורי העדה

קונטרס

עבודת התפלה
ראש השנה ויום הכפורים

נוסח תימן - בלדי

והוא פירוש על דרך הפשט על כל קטע וקטע
מתפלות העמידה של ראש השנה ויום הכפורים
בתוספת באור ברכת כהנים וי"ג מדות.

לנבאים וארנונים:
ניתן להזמין הדפסה (10+50) מתנה
בתוספת הנצחה/לוגו.

דרושים מפיצים בבתי כנסיות
(10 קונטרסים+2 מתנה)

הפצה ראשית 052-7606264

ב"ב - חוויא: 03-5791033 | קרית הרצוג ושיכון חי: 054-8458982
אלעד: 050-4186682 | ירושלים - מרכז: 052-7682101 | רמת: 052-7136236
מודיעין עילית: 054-8572358 | רמת בית שמש: 050-4124871
עפולה: 052-7187648 | הרצליה: 052-7165034 | נתניה: 052-7186547

"מורשת תימן"

המרכז לתשמישי קדושה ויודאיקה בדרום בנוסח תימן בלדי ושאמי
להזמנות: בועז אשבל - 050-7373234 שד' בן גוריון 30 אשקלון

ashbel.boaz@gmail.com

תחל שנה וברכותיה תכתבו בספר החיים ובספר הזיכרון

מועדים לשמחה
חגים וזמנים
לששון

זכרון תרועה

ניתן להשיג לוחות שנה
בית הלוי

בסוכות תשבו שבעת ימים

והיו עיניך רואות את מורידך

אשר קירשנו במצותו וציונו לישב בסוכות
מועדים לשמחה

החל מיום ראשון 17.09.2011 עד יום חמישי 21.09.2011

בסוכות תשבו שבעת ימים

והיו עיניך רואות את מורידך

אשר קירשנו במצותו וציונו לישב בסוכות
תזכו לשנים רבות ומועדים טובים - בחיף ובקניף הטובים

החל מיום ראשון 17.09.2011 עד יום חמישי 21.09.2011

לאחר יום הכיפורים
תחל מכירת
ארבעת המינים

יין מסורת מיוחד
ללא תוספת סוכר ומים

מיץ ענבים

יין יבש

"תזכו לשנים רבות ומועדים טובים"
מורשת תימן - מאחלת שנה טובה ומבורכת לקהל לקוחותיה